

Nemzetközi kitekintés a felsőoktatási könyvtárak világára: a EUGLOH könyvtári workshopja

Nagy Gyula
SZTE Klebelsberg Könyvtár
gyula.nagy@ek.szte.hu
ORCID: [0000-0002-8391-2851](https://orcid.org/0000-0002-8391-2851)

The EUGLOH Library Workshop attempted to provide a comprehensive overview of the new tasks of university libraries. Many new challenges and issues have been taken on in recent years: some of these come from the field of Open Science or analogue-to-digital transformation, while others are related to the general research support (e.g. advice on publications) or more specific issues (e.g. research data management). Experience has shown that in a progressive university environment, new demands and expectations are constantly emerging for libraries: university rankings, scientometrics, innovative user training and many more.

Keywords: academic library, EUGLOH, cooperation, workshop, staff mobility

A EUGLOH program

A EUGLOH (European University Alliance for Global Health)¹ program alapvető tematikáját a globális egészség tágran értelmezett témaköre jelenti. A EUGLOH egy innovatív megközelítésű európai felsőoktatási szövetség, melynek elsődleges célja a globális egészséggel kapcsolatos oktatásban és képzésben való részvétel különböző interdiszciplináris tevékenységek által.

A legfontosabb célkitűzések között szerepel az európai felsőoktatás, kutatás és innováció vonzerejének és versenyképességének növelése. Egy közös európai egészségügyi térség alapjainak megteremtése, illetve egy európai kampusz felépítése magas szintű integrációval, amelyet közös eljárások és struktúrák tartanak fenn. Az olyan európai értékek előmozdítása, mint a szolidaritás, az esélyegyenlőség, a befogadás, az emberi jogok tiszteletben tartása és a jóléthez való teljes hozzáférés, továbbá egy olyan világszínvonalú felsőoktatási szövetséggé való átalakulás, amely releváns válaszokat adhat a globális egészségügyi és jóléti kihívásokra való összpontosításon keresztül. A megfogalmazott célok elérésének egyik kiemelt eszköze az egyetemi hallgatók és dolgozók mobilitásának növelése, ezáltal az európai felsőoktatás minőségének javítása.

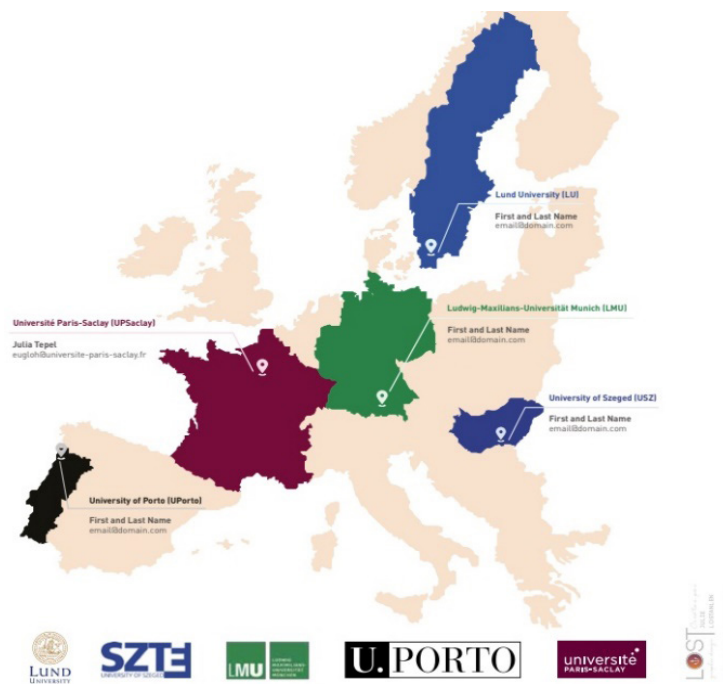

1. ábra A EUGLOH szövetség logója

1 European University Alliance for Global Health – <https://www.eugloh.eu>

A Szegedi Tudományegyetem 2019 nyarán csatlakozott a kezdeményezéshez, a 2019. június 28-i keltezésű sajtóközlemény² szerint: „A Szegedi Tudományegyetemet is beválasztotta az Európai Bizottság azon felsőoktatási intézmények közé, amelyek az első „európai egyetemi” szövetségek részét képezik. Ezen intézmények révén az európai felsőoktatás vonzóbbá válik, fokozódik az intézmények, a diákok és a dolgozók közötti együttműködés. Az SZTE az európai egyetemek élvonalába tartozó négy partnerintézményével a globális egészség kihívásaira keresi a választ.”

A EUGLOH szövetség tagjait vezető európai egyetemek alkotják: Université Paris-Saclay, Lund University, Ludwig-Maximilians-Universität München, University of Porto, University of Szeged. Az összefogás nemrégiben újabb tagokkal bővült: University of Alcalá, University of Hamburg, University of Novi Sad, Tromsø University.

2. ábra A EUGLOH szövetség tagjai

A szövetség mindennapi életének konkrét megvalósulása főként különböző szervezett rendezvényeken, látogatásokon és eseményeken keresztül történik. Ezek között vannak, amelyek az online térben zajlanak, illetve vannak személyes jelenlétet igénylők is, a pandémia idején előbbiek különösen hangsúlyos szerepet töltek be, ugyanakkor a résztvevő egyetemek közötti aktív kapcsolattartás és a földrajzi távolság is indokoltá teszi a virtuális rendezvényeket.

2 Az SZTE is részt vesz az európai felsőoktatás jövőjének alakításában - <https://u-szeged.hu/sztehitek/2019-junius/szte-is-reszt-vesz>

Show events Upcoming

Sort by Start date
Order Ascending

Filters:

Duration
Location
Type of event

Target group
Host
Subject

ECTS
Registration

3. ábra A EUGLOH események szűrését lehetővé tévő keresőprogram a szövetség hivatalos honlapján

A deklarált céloknak megfelelően, különösen fontos szerep jut a különböző mobilitási programoknak, melyeket a résztvevő intézmények individuálisan, vagy éppen egymással kooperálva szerveznek időről időre. A mobilitási programok között szintén előfordulnak online és személyes jelenléttel megvalósult alkalmak, sőt ezek kombinációja is gyakori.

< > today March 2022 month list year

March 7, 2022		
all-day		Innovation Eco-systems and Entrepreneurship
5:00pm - 6:00pm		EUGLOH Business Talk with Infor
March 8, 2022		
all-day		Innovation Eco-systems and Entrepreneurship
1:00pm - 2:30pm		EUGLOH E-Conference series: Women
March 9, 2022		
all-day		Innovation Eco-systems and Entrepreneurship
March 10, 2022 Thursday		
all-day		Innovation Eco-systems and Entrepreneurship

Categories

- Block course
- Conference
- Discussion
- EUGLOHRIA
- Lecture
- Lecture Series
- MOOC
- Meeting
- Networking event
- Outreach event
- Semester course
- Seminar
- Summer/winter school
- Training
- Webinar
- Workshop
- Other

4. ábra EUGLOH programnaptár 2022 március elejéről

Fontos kiemelni, hogy a mobilitások során az együttműködés felelősei igyekeznek bevonni az egyetemi polgárok összes szintjét, hogy minél szélesebb bázisú munkatársi közösség tudjon bekapcsolódni a program sikeres megvalósításába. Így a hallgatók, oktatók, kutatók és az egyes funkcionális egységek munkatársai egyaránt a célcsoportba tartoznak, a potenciális résztvevők körét gyarapítva.

The screenshot shows a calendar interface for April 2022. At the top, there are navigation buttons for 'today', 'month', 'list', and 'year'. The calendar grid shows days from 1 to 30. Several events are listed as horizontal bars across the days: 'EUGLOH 3D printing and its medical applications' (days 28-31), 'EUGLOH Communication W' (days 4-7), '14th Szeged International Week' (days 5-8), 'One Health Core Competencies' (days 2-6), and 'EUROPEAN PROJECTS Horizon Europe' (days 3-6). A pop-up window is open over the 14th Szeged International Week event, displaying the following text:

14th Szeged International Week
Apr 5, 2022, 24:00 – Apr 8, 2022, 24:00

Description

On 5-6-7 April, 2022, in course of the 14th International Week of the Faculty of Economics and Business Administration, University of Szeged, students have the possibility to register for 4 mini-courses and 2 workshops in various fields of Economics and Business, focusing on marketing...

[View Details](#)

5. ábra Események 2022 áprilisában

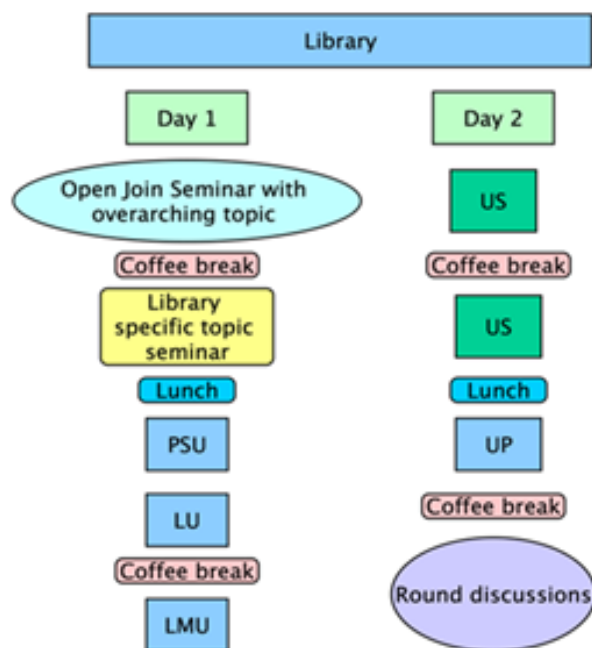
Egy ilyenfajta mobilitás, az online és személyes jelenlétet vegyesen megvalósító esemény zajlott február közepén is, melynek könyvtárunk kollégái is részesei, sőt szervezői lehettek. Az ilyen módon „Blended Staff Mobility Opportunity for EUGLOH Partners” névre hallgató esemény online lába 2022. február 15-16. között került megrendezésre a Zoom platformon keresztül.

Egy közös plenáris előadás (The Future of Higher Education in Europe) után a konferencia résztvevői öt párhuzamos szekcióban hallgathattak előadásokat és vehettek részt különféle műhelybeszélgetésekben. Az esemény öt párhuzamos tématerülete a következő volt: karrier szolgáltatások (career services), kommunikáció és nyilvános szerepvállalás (communication & public engagement), oktatásfejlesztés (educational development), nemzetközi kapcsolatok és hallgatói mobilitás (international relations & student mobility) és végül saját területünk, a könyvtár (library).

EUGLOH Library Workshop

A könyvtári terület kétnapos programjának a Szegedi Tudományegyetem volt a szervezője, a könyvtár munkatársai határozták meg a tematikát és a program szerkezetét is. A EUGLOH tagegyetemek 5-5 fővel képviseltették magukat a könyvtáros szekcióban, így az online konferencia összesen 25 fő részvételével zajlott.

A könyvtári workshop előkészítése 2021. október-novemberben indult, a szervezőmunka főként online meetingek segítségével, illetve e-mailen keresztül zajlott.

6. ábra A 2022. február 15-16-i EUGLOH Library Workshop felépítése

Célkitűzése szerint a EUGLOH Könyvtári Workshop megkísérelt átfogó áttekintést nyújtani az egyetemi könyvtárak új feladatairól, hiszen az elmúlt években folyamatosan számos új kihívás és kérdés merült fel Európa-szerte az akadémiai szféra könyvtári területein. Ezek egy része a nyílt tudomány vagy az analóg-digitális átalakulás területéről származik, míg mások az általános kutatástámogatáshoz (pl. publikációs tanácsadás) vagy speciálisabb kérdésekhez (pl. kutatási adatok kezelése) kapcsolódnak.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a progresszív egyetemi környezetben folyamatosan új igények és elvárások jelennek meg a könyvtárakkal szemben, például releváns válaszok adásának képessége az egyetemi rangsorok, a tudománymetria, az innovatív felhasználói képzések és még sok egyéb terület vonatkozásában. Nem véletlen tehát, hogy az egyes előadások is ezen témacsoportok köré szerveződtek.

Maga a kétnapos esemény egy közös webináriummal indult a Lund University jóvoltából, ahol az európai felsőoktatás jövője volt a téma. Itt három résztvevő beszélgetett egyfajta kerekasztal formátumban egy moderátor közreműködésével. Ez a plenáris webinárium teljesen nyitott volt minden EUGLOH tag számára, körülbelül 120 résztvevő hallgatta meg a beszélgetést. Ezt követték az öt tématerület önálló workshopjai, így a könyvtári workshop is.

Ennek első tematikus szekciója az egyetemi rangsorok és a felsőoktatási könyvtárak kapcsolatával foglalkozott (Linking points between university rankings and libraries). Az eseményt egyfajta eszmecserének szántuk, ahol minden résztvevő egyetem 15 percet kapott, hogy megossza tapasztalatait és ismertesse saját intézménye álláspontját az egyetemi rangsorokkal kapcsolatban, majd ezután nyílt vita következett az egyes beszámolókból elhangzott pontokkal kapcsolatban.

A beszélgetés az alábbi irányított kérdések mentén szerveződött: Lényegesek-e az egyetemi rangsorok egy európai egyetem életében? Melyek a legtekintélyesebb egyetemi ranglisták, és mely rangsorokat részesítsük előnyben? Van-e könyvtáraknak feladata az egyetemi rangsorokkal kapcsolatban? Hogyan támogathatja egy egyetemi könyvtár az egyetemi rangsorokkal kapcsolatos projekteket?

Az interaktív műhelybeszélgetést előadások sora követte: minden résztvevő számára nagyjából egy háromnegyed órás időtartam állt rendelkezésére, amelynek során prezentációkon keresztül mutatták be saját könyvtárak kezdeményezéseit, elképzeléseit az előzetesen egyeztetett témák mentén, ezután pedig a résztvevők rendre kérdéseket tehettek fel az elhangzott előadásokkal kapcsolatban.

Az első tematikus előadást az Université Paris-Saclay tartotta, Felhasználáson alapuló új szolgáltatások (New services based on uses) címmel. Az előadók a könyvtárak olvasói igényeknek megfelelő infrastruktúra-fejlesztéséről számoltak be. A párizsi egyetemnek több mint harminc könyvtára van, ezek között olyan is van, amelyik kifejezetten a látássérült olvasók igényeit szolgálja ki.

Az épületek felújítását megelőzően felméréseket végeztek az egyetemi polgárok körében, hogy pontosan sikerüljön felderíteni, hogy használóik mire tartanak igényt. Ehhez a virtuális valóság technológia által biztosított lehetőségeket is felhasználták, amelynek segítségével az olvasók bejárhatták a tervezett épületeket és elmondhatták, hogy mit változtatnának meg a terek elrendezésében. Ez különösen hasznosnak bizonyult a mozgáskorlátozott olvasók esetében, mert ezzel a módszerrel meg tudtak győződni róla, hogy a kerekesszékekben ülők számára is megfelelő magasságban helyezkednek el a jelzetek és minden szolgáltatás elérhető. Emellett kamerák segítségével figyelték meg az olvasók mozgásmintázatát a belső terekben, továbbá az asztalokba, valamint a székekbe épített szenzorokkal állapították meg, hogy melyek azok a helyek, ahová szívesen ülnek le, majd megvizsgálták, hogy mi az oka, hogy ezeket a pontokat előnyben részesítik a hallgatók. A projekt keretében különböző típusú bútorokat próbálhattak ki az olvasók, hogy kiválaszthassák a legmegfelelőbbeket a könyvtár számára.

A látássérültek számára fenntartott könyvtár kialakításánál a fizioterápia szakos hallgatókkal közreműködve tervezték meg a teljes épületet. Itt kisebb tereket alakítottak ki, hogy csak kevesebb ember tartózkodjon egy helyen, mert ebben az esetben az olvasók különösen érzékenyek a zajokra, míg a számítógépeken felolvasó program érhető el fejhallgatóval, speciális billentyűzet, nagyító monitor, szkener állnak rendelkezésre, illetve az asztalokat is kifejezetten az ablakok mellé igyekeztek pozícionálni. Az előadók beszámoltak arról, hogy jelenleg is éppen egy új oktatási központot építenek, melyet ősszel terveznek megnyitni.

A következő előadást a Lund Egyetem tartotta, ők a könyvtári hálózatban megtalálható intézmények közötti kollaborációs munkáról (Working in parallel: collaborative work across institutions), valamint egy nagyszabású digitalizálási projektről (Digitisation of all Swedish Print) számoltak be. A svéd egyetem könyvtári hálózata decentralizált modellben működik, mintegy 22 könyvtár tartozik a lund-i rendszerbe, ezek elszórva találhatóak a városban, illetve a Malmöben és a Helsingborgban lévő kampuszokon.

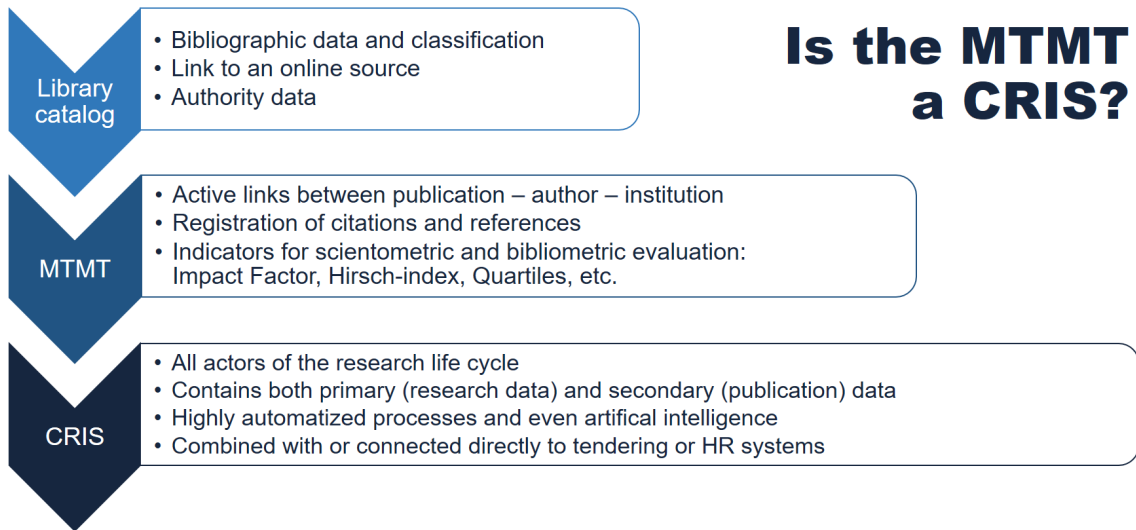
2021-ben egy kutatástámogatást fejlesztő projektbe kezdett hét kiemelt könyvtár, amelynek célja egy új modell kifejlesztése és tesztelése volt az egyes tudományágak, illetve az azokat reprezentáló intézmények közötti együttműködésben. A projektet a Svéd Felsőoktatási Intézmények Szövetségének kutatókönyvtári szakértői hálózata kezdeményezte. Az előadás második részében a központi könyvtár igazgatója arról számolt be, hogy 2020 januárjában Svédország öt legnagyobb egyetemi könyvtára a Svéd Nemzeti Könyvtárral közös projektjében a 15. század óta megjelent összes svéd nyomtatvány digitalizálását tűzte ki célul, természetesen a nagyközönség számára is elérhető formában.

A harmadik előadást a Ludwig-Maximilians Egyetem munkatársai tartották Münchenből, ők a nyílt tudománnyal kapcsolatos szolgáltatásaikról (Openness in Academic Libraries – Examples from the University Library LMU) beszéltek. A német könyvtárosok komoly elköteleződést mutatva támogatják a nyílt tudományt, mottójuk, hogy „az információ követeli a szabadságot”. Hat pont köré csoportosítják az Open Science vonatkozású szolgáltatásaikat: Open Access, Open Data, Open Educational Resources, Open Innovation, Open Peer Review, Open Source.

Az egyetemi könyvtár több EPrints alapú repositóriumot is üzemeltet, illetve 2018-ban egy Open Science Center elnevezésű szervezeti egységet is alapítottak a terület történéseinek hatékonyabb összefogása érdekében. Mintegy 13 Open Access folyóiratuk van, emellett megtudhattuk azt is, hogy az egyetemen nincs központi publikációs finanszírozó szerv, az egyetemi karoknak saját maguknak kell gondoskodniuk a publikációs díjak költségeinek fedezéséről. Az LMU könyvtára a FOLIO elnevezésű, nyílt felhőalapú könyvtári integrált rendszer fejlesztésében is részt vesz, ezért ezzel kapcsolatban is hallhattunk egy rövid beszámolót.

A második napon házigazda-szervezőként a Szegedi Tudományegyetem két előadást tarthatott: első előadásunk a Magyar Tudományos Művek Tárát mutatta be (MTMT: the Hungarian CRIS), majd pedig különböző szintű felhasználóképzési módszereinkről (User training opportunities at all levels: from Bachelor to researcher) számoltunk be. Az előadás segítségével egy általános áttekintést szeretünk volna nyújtani könyvtárunk felhasználóképzési portfóliójáról. Különösen a Kölcsönözz ki egy könyvtárost!³ szolgáltatás keltette fel a kollégák érdeklődését, ezzel kapcsolatban számos kérdés merült fel. Ahogyan a kutatás- és publikációnyilvántartással kapcsolatos előadás során is több észrevétel hangzott el.

3 Kiss Márta, Szűcs Judit. Kölcsönözz ki egy könyvtárost! Új szolgáltatás szakdolgozóknak a Klebelsberg Könyvtárban. In: Tick, József; Kokas, Károly; Holl, András (szerk.) *NETWORKSHOP 2018 konferenciakötet* Budapest, Magyarország : Hungarnet (2018) p. 64-70. <https://doi.org/10.31915%2FNWS.2018.9>

Is the MTMT a CRIS?

7. ábra Előadás az MTMT szerepéről a magyar kutatási ökoszisztémában

Not only books, but „**Borrow a librarian**” as well - szakdolgozat.ek.szte.hu

Theses topics we have been approached with

- Rice flour pasta production technology
- Kindergarten motivational techniques in the education and upbringing of the digital generation
- Piercing for adolescents
- Galvanic wastewater treatment
- From waste to artwork
- Development of hypotonic drinks
- Plato's influence on Tolkien

8. ábra Előadás a felhasználóképzés különböző szintjeiről az SZTE Klebelsberg Könyvtárban: a Kölcsonözz ki egy könyvtárost szolgáltatás bemutatása

Végül az utolsó önálló előadásban a Portói Egyetem kollégái a digitális könyvtárakban rejlő lehetőségekről (Digital libraries: much more than an interplay with technology) beszéltek. Az egyik előadó már negyven éve a könyvtár dolgozója, így előadásában visszatekintett a könyvtár történetére és a lezajlott számos változásra.

Az egyetemek saját tapasztalatait bemutató előadások után egy újabb másfél órás témamegbeszélés következett. Ez a záró panel egy moderált, ugyanakkor nyílt kerekasztal-beszélgetés volt. Ennek során olyan kérdések kerültek tárgyalásra, mint például az egyes intézmények strukturális felépítéséből adódó különbségek. A magyar példán kívül ugyanis az összes többi résztvevő könyvtár decentralizált modellben működik, ezért az ezzel kapcsolatos nehézségekről és előnyökről mindenki kifejtette álláspontját. Emellett szó esett a hagyományos analóg gyűjtemények szerepéről, illetve jövőjéről napjaink digitális világában, az egyetemi könyvtárak felhasználóképzéseinek kitüntetett fontosságáról, illetve az egyes kutatástámogató szolgáltatások bevezetése során tapasztalható tanulságokról is.

Összességében elmondható a kétnapos, szegedi szervezésű nemzetközi partnerek részvételével zajló EUGLOH könyvtári workshopról, hogy egy kifejezetten kellemes hangulatú, inspiráló eseményt sikerült megvalósítani, amely remek perspektívát és gondolatébresztőt jelentett arra vonatkozóan, hogy milyen fejlődési irányok látszanak kibontakozni más nagy európai felsőoktatási intézmények könyvtáraiban.